

ผู้นำสตรีกับสตรีนิยม

Women Leaders with Feminism

ธนศ ยุคันทวนิชชัย
Tanate Yukuntawanitchai

Article History

Received: May 3, 2018

Revised: November 22, 2018

Accepted: November 27, 2018

บทคัดย่อ

การประกาศใช้ระเบียบโลกใหม่ คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งสร้างความเท่าเทียมกันของหญิงและชาย ขณะที่สถานการณ์บนเวทีโลก ได้ปรากฏผู้นำสตรีที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกมากขึ้น จึงเกิดกระแสความสนใจเกี่ยวกับเพศภาวะและภาวะผู้นำอันเป็นเหตุให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้นำสตรีในบริบทสังคมจากหลายสำนักคิด จึงเป็นที่มาของหลักฐานทางวิชาการที่สามารถอ้างอิงได้นับแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา ด้วยเหตุนี้ การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมได้เกิดขึ้น 3 คลื่นลูก โดยมีวัตถุประสงค์มุ่งแก้ไขประวัติศาสตร์การแบ่งแยกเพศทางชีวภาพโดยการต่อต้านการกดขี่ทางเพศที่เข้มข้น บทความนี้จะกล่าวถึงขบวนการเคลื่อนไหวสตรีนิยม ความแตกต่าง ของเพศ และเพศภาวะ บทบาทสตรี ผู้นำสตรี การบริหารจัดการของผู้นำสตรี ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของผู้นำสตรี และสตรีนิยมกับมายาคติ

คำสำคัญ: ผู้นำสตรี สตรีนิยม

Abstract

New world order promulgation emphasizes democracy that gives precedence to sexual equality, between male and female. In the global context, women leaders have increasingly been accepted; therefore, there is some interest in gender and leadership. As a result, there have been studies towards women leaders in social contexts conducted by several institutions. These are academic pieces of evidence that can be cited since 1986. The studies towards feminism aim at changing historical stories toward biological sex discrimination caused by extremely opposing sexual oppression. This article expressed ideas towards the social movement of feminism, sexual disparity, roles of women, women leaders, and administrative management of women, supporting factors on women leaders' success, and feminism and mythology.

Keywords: Women Leader, Feminism

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University
E-mail: 0933321210.ss@gmail.com

บทนำ

การประกาศใช้ระบอบโลกใหม่ภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง คือ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบเศรษฐกิจเสรี การเคารพสิทธิมนุษยชน การรักษาสันติภาพ สิทธิบัตร และความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย แต่ปัญหาด้านความเท่าเทียมยังคงพบอยู่มาก โดยเฉพาะการมองว่าผู้หญิงขาดความสามารถในการเป็นผู้นำ ขณะเดียวกันมีการอ้างถึงสตรีนิยม อันมีมุมมองที่เข้าข้างแอนเอียงกลุ่มสตรีซึ่งขัดกับหลักวิชาการอันต้องมีความเป็นวัตถุวิสัยที่มีความเป็นกลาง แต่ในมุมมองของสำนักนักคิดแนวโครงสร้างนิยมและหลังโครงสร้างนิยมกลับเชื่อว่าความคิดเรื่องวัตถุวิสัยหรือความเป็นกลางอย่างบริสุทธิ์เป็นมายาคติทางสังคมอย่างหนึ่ง (Roberts, 2017) นอกจากนั้นแล้ว “สตรีนิยม” ดูเหมือนเป็นการต่อสู้เพื่อสิทธิเฉพาะกลุ่มที่ค่อนข้างโดดเดี่ยวจากกลุ่มอื่นๆ กรณีศึกษาที่เกิดขึ้นอาจมีเหตุผลอื่นที่ทำให้คำว่าสตรีนิยมมีนัยยะในแง่ลบในโนทัศน์ของสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในสังคม อาจเป็นการสร้างความแตกแยกระหว่างชายหญิงและอาจไม่ใช่ขบวนการที่รวมคนชายขอบกลุ่มอื่นๆ เช่น เกย์ เลสเบียน เข้าไว้ด้วยกัน (Ruether, 2012) ในขบวนการต่อสู้สตรีนิยมในโลกตะวันตกจึงเป็นที่กล่าวขานมาเป็นเวลาช้านาน โดยเป็นระบบชุดความคิดที่พยายามอธิบายสถานะความเป็นรอง และความไม่เป็นอันของผู้หญิง เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองเพื่อปลดปล่อยความเหลื่อมล้ำ รวมถึงภาวะไร้อำนาจของผู้หญิงในความสัมพันธ์บนฐานเพศภาวะ สตรีนิยมจึงเป็นคำที่ผู้หญิงเลือกสร้างขึ้น โดยถูกใช้เพื่อสื่อความหมายถึงเงื่อนไขการดำรงชีวิตอันมีสถานะตัวตนที่ไม่เสมอภาคกับการถูกกดขี่ ถูกลดทอน เฮอร์คิวเลียส และถูกปฏิเสธเพื่อเข้าถึงสิทธิความเป็นพลเมืองในมิติต่างๆ ที่รัฐมักได้หยิบยื่นให้บุรุษฝ่ายเดียว และมีความเป็นรอง (subordination) จากบุรุษเพศ (Meekosha, 2010)

งานศึกษาในประเด็นนี้ได้วิพากษ์และเผยให้เห็นถึงกลไกทางสังคมที่ประดิษฐ์และสร้างกระบวนการผลิตซ้ำ โดยสถาปนาการให้คุณค่ากับอุดมการณ์และวิถีปฏิบัติกับเพศหญิงในลักษณะเบียด ขับ หรือประทับตราความเป็น “ชายขอบ” เสมอมา อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สัดส่วนของผู้นำสตรีจะมีจำนวนน้อยกว่าผู้ชาย แต่ภายใต้ข้อมูลดังกล่าวยังมีข้อมูลเชิงคุณภาพของผู้นำสตรีที่พบว่า ถึงจะมีผู้นำสตรีจำนวนน้อยต่อการเป็นผู้บริหาร แต่ภาพการเป็นตัวแทนของผู้บริหารสตรีกลับมีการทำงานที่ประสบความสำเร็จ (Federici, 2012) และมีการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ โดยได้ค้นพบปรากฏการณ์ดังกล่าวในวารสารวิชาการอันได้รับบุถึงการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ และองค์การระดับโลกที่ประสบความสำเร็จในช่วง 15 ปีหลังนี้ เป็นการชี้ให้เห็นว่าสตรีส่วนใหญ่ที่อยู่ในตำแหน่ง

บริหารนั้นมีความสามารถที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ทางด้าน Ketkaew (2009) ได้อ้างถึงนักวิชาการที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้นำสตรี และพบว่า การศึกษาดังกล่าวมิใช่ทำไปเพื่อที่จะกล่าวหาว่าวิธีใดถูกหรือผิด รวมถึงผู้นำแบบของสตรีดีกว่าหรือด้อยกว่าผู้นำแบบของผู้ชาย แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ เพื่อสร้างความเข้าใจว่าชายกับสตรีอาจมีมุมมองที่ต่างกัน การแสดงออกของผู้ชายและสตรีจึงแตกต่างกัน (Trinidad & Normore, 2005) การศึกษาประเด็นดังกล่าวอาจช่วยพัฒนาทักษะ เพื่อร่วมมือกันทำงานอย่างสร้างสรรค์ให้ได้มากที่สุด

สรุปได้ว่า ภาวะและเพศวิถีมิได้เป็นเรื่องธรรมชาติหรือความจริงแก่นแท้ในตัวเอง แต่เป็นส่วนประกอบโครงสร้างทางสังคม ซึ่งแต่ละสังคมที่ต่างยุคสมัยจะให้คุณค่าและจัดการการควบคุมประทับตราเพศวิถีสี่ที่แตกต่างกัน บทความนี้จึงได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวสตรีนิยม ความแตกต่างของเพศและเพศภาวะ บทบาทสตรี ผู้นำสตรี การบริหารจัดการของผู้นำสตรี ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของผู้นำสตรี และสตรีนิยมกับมายาคติดังปรากฏต่อไปนี้

ขบวนการเคลื่อนไหวสตรีนิยม

คำอธิบายหรือแนวคิดทางสตรีนิยมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มิมีการพัฒนาขึ้นจากแนวคิดกระแสหลักที่มีอยู่ในสังคม โดยนักสตรีนิยมได้นำแนวคิดเหล่านั้นมาขยายความ ปรับแต่งให้กลายเป็นกรอบทฤษฎีที่กว้างขึ้น และใช้อ้างอิงบนพื้นฐานความเป็นวิชาการในเวลาต่อมา (Schroder & Schuler, 2016) แนวความคิดสตรีนิยมในยุคแรกเริ่มได้มีพลวัตมาสู่การโยงทฤษฎีสตรีนิยมเข้ากับทฤษฎีมาร์กซิสต์ (marxist feminism) ซึ่งเป็นหนึ่งในทฤษฎีเชิงปฏิวัติ (revolutionary theory) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาตัวทฤษฎีเพื่อการวิเคราะห์เงื่อนไขสมัยใหม่ ดังนั้น แนวความคิดสตรีนิยมมาร์กซิสต์ หรือสตรีนิยมสังคมนิยม (socialist feminism) คือ การนำเอาทฤษฎีมาร์กซิสต์ มาดัดแปลงเพื่อสร้างความเข้าใจในทฤษฎีสตรีนิยม ซึ่งเป็นสังคมนิยมร่วมสมัยเช่นเดียวกับทฤษฎีจุดยืนสตรีนิยม (feminist standpoint theory) ที่ประยุกต์พัฒนามาจากแนวคิดมาร์กซิสต์ (marxism) และ “จุดยืนกรรมกร” (proletarian standpoint) ที่ยืนยันว่าคนเป็นนายทาสหรือผู้ควบคุมกฎจะมองโลกแตกต่างจากทาสหรือผู้ที่ถูกกดขี่ ซึ่งจุดยืนที่แตกต่างกันส่งผลต่อการสร้างความรู้และการนิยามความหมาย และจุดยืนของผู้ที่ถูกกดขี่ก็จะสร้างชุดความรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงท้าทายการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม และเปิดโปงความเป็นจริงในสังคม เพื่อค้นหาแนวทางที่จะปลดปล่อยมนุษยชาติด้วยตนเอง (Pollachom, 2007)

ในทางตรงกันข้าม ในมิติการกำเนิดครอบครัว ทรัพย์สินส่วนบุคคล และรัฐ (The origin of family, private property, and the state) มีการมองว่าในสังคมบรรพกาลนั้นเป็นสังคมที่สตรีเป็นใหญ่ เนื่องจากพวกเธอเป็นเจ้าของแรงงานการสืบทอดสายตระกูลนับผ่านทางมารดา จนเมื่อสังคมได้เข้าสู่ยุคเกษตรกรรม กลุ่มผู้ชายได้เลิกการล่าสัตว์ และทราบว่าคุณสมบัติมนุษยร์ุ่นต่อไป จึงเกิดการสะสมทุน ทำให้ผู้ชายที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินต้องการความแน่ใจในสายเลือดของตน ซึ่งต่อมารอบครัวแบบผัวเดียวเมียเดียวที่มีผู้ชายเป็นคนกำหนดวิธีการดำรงอยู่จึงเกิดขึ้น (Stansell, 2010) ในความเห็นของ Wongyannawa (2016) อ้างว่า การต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมกันตามหลักการสตรีนิยมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะการต่อสู้ดังกล่าวเกิดขึ้นได้ในทุกบริบท ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ ครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้หญิงซึ่งเป็นฐานรากส่วนใหญ่กำลังเผชิญกับปัญหาการพัฒนาที่ทำลายฐานเศรษฐกิจดั้งเดิมอันบั่นทอนอำนาจของผู้หญิงที่ต้องแบกรับภาระมากขึ้น จึงทำให้ขาดพลังที่จะนำประเด็นผู้หญิงกับสิ่งแวดล้อมมาสร้างพื้นที่การเมืองเพื่อเสนอทางออกในมิติทางเพศสภาพ แนวคิดสตรีนิยมจึงถูกผลักดันออกจากกระบวนทัศน์การสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Chakona, 2011) เป็นสาเหตุให้กลุ่มสตรีนิยมได้พยายามตอบโต้ในอาณาเขตของครอบครัวอย่างที่ผ่านมา และอำนาจของผู้ชายยังคงความเป็นใหญ่จนพื้นที่สาธารณะยังคงเป็นพื้นที่ของผู้ชาย

เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว สำนักคิดหลายกลุ่มจึงได้มุ่งประเด็นว่าขบวนการเคลื่อนไหวสตรีนิยมต้องการการก่อตัวในลักษณะ “ลัทธิ” โดยที่ความหมายของคำว่า ลัทธิ จัดเป็นความเชื่อที่เน้นความคิดความเห็นที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้คนยอมรับ โดยอาศัยความศรัทธาเท่านั้นเช่นเดียวกับลัทธิศาสนา สตรีนิยมจึงเป็นส่วนหนึ่งของความรู้เชิงปรัชญา ที่ดำรงอยู่ได้บนฐานของความเชื่อและความศรัทธา โดยไม่ต้องผ่านการพิสูจน์แบบวิทยาศาสตร์ ไม่จำเป็นต้องได้รับการยืนยันหรือหักล้างด้วยหลักการต่างๆ และก็ไม่ได้ทำให้สตรีศึกษาและความรู้ต่างๆ ที่สร้างขึ้นมาด้วยคุณค่าในเชิงคตินิยม ฉะนั้น ความเชื่อดังกล่าวจึงได้ก่อให้เกิดอุดมการณ์และขบวนการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมมาเป็นเวลายาวนาน (Kelly, 1982)

อย่างไรก็ตาม Thinkham (2012) ได้อ้างถึงสตรีนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษว่า ถือเป็นารเริ่มต้นของขบวนการสิทธิสตรีทั้งในประเทศตะวันตกและตะวันออก โดยสตรีนิยมในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นความพยายามที่จะกำจัดการใช้อำนาจระหว่างเพศ และเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคม ทั้งนี้ มีการค้นพบหนังสือเกี่ยวกับผู้หญิงที่ไม่ได้รับความ

เสมอภาคเมื่อคริสต์วรรษที่ 18 ซึ่งประพันธ์โดย Mary Astell เรื่อง Some Reflection Upon Marriage โดยเป็นประเด็นของสิทธิความเสมอภาคของทั้งหญิงชายทั้งในสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ และได้นำไปสู่การจัดตั้งเป็นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับผู้หญิง ในช่วงประมาณปี ค.ศ. 1840 ทั้งนี้ สิทธิสตรีมีเรื่องที่สำคัญ คือ การกดขี่ (oppression) และได้มีการเคลื่อนไหวเรื่องการข่มขืน การทำร้ายเด็ก และการทำแท้งในปี ค.ศ. 1991 และในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20 มีขบวนการสิทธิสตรีที่มีการเคลื่อนไหวมากในเรื่องความเสมอภาคและโอกาสของผู้หญิง

ขณะที่สตรีนิยมในประเทศอังกฤษเริ่มเป็นที่รู้จักโดย Josephine Butler โดยได้มีขบวนการรณรงค์ในปี ค.ศ. 1864 เรื่องการติโรคของผู้หญิง ซึ่งเป็นผู้ทำการรักษาพยาบาลให้กับผู้หญิงโดยรักษาโรคติดต่อทางเพศให้กับผู้หญิงโสเภณี โดยเฉพาะ และยังได้เป็นสาระสำคัญในเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้หญิงที่ทำให้ผู้หญิงตกต่ำกว่าผู้ชาย ที่สำคัญคือในปี ค.ศ. 1913 ได้มีการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในแถบเอเชีย เพื่อปลดปล่อยให้ผู้หญิงเป็นอิสระและเมื่อสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง ได้มีการจัดตั้งสมาคมระดับชาติเกี่ยวกับผู้หญิงขึ้น ซึ่งในระยะแรกของศตวรรษที่ 20 ได้มีการเข้าเยี่ยมผู้หญิงในโลกที่สามจากกลุ่มสิทธิสตรียุโรปผู้มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ Elley Key Annie Besant และ Margaret Sanger ซึ่งก่อให้เกิดกิจกรรมหลายลักษณะและขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในเรื่องต่างๆ แต่แนวคิดของตะวันตกอาจนำมาใช้ไม่ได้ทั้งหมดกับผู้หญิงในโลกที่สาม เช่น ขนชั้นทางสังคมระหว่างเพศและเรื่องผู้หญิงอยู่ในขบวนการพรรคการเมืองของแต่ละประเทศ

ด้วยเหตุผลเชิงปัจเจกนี้เอง จึงได้มีการศึกษาเกี่ยวกับสตรีนิยมในสังคมตะวันตกตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบันโดยสามารถแบ่งช่วงเวลาในการศึกษาได้เป็น 3 ช่วงต่อไปนี้

1) คลื่นลูกที่หนึ่ง (first wave) หรือสตรีนิยมคลื่นลูกแรก เป็นการเคลื่อนไหวรณรงค์ของขบวนการในประเด็นสิทธิการเลือกตั้งในอเมริกา มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายในทศวรรษของปี ค.ศ. 1840 และปี ค.ศ. 1850 ทั้งนี้ กว่าหญิงจะได้สิทธิในการเลือกตั้งเท่ากับชายในสังคมตะวันตกก็ต้องรอเวลาจนกระทั่งมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 นับตั้งแต่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ประกาศอิสรภาพปลดปล่อยตนเองจากการปกครองของอังกฤษ โดยสิทธิต่างๆ เป็นสิทธิอันจะเกิดขึ้นเฉพาะผู้ชายผิวขาวเท่านั้น ส่วนผู้หญิงผิวขาวและทาสทั้งชายและหญิงยังไม่มีสิทธิดังกล่าว หลังจากประสบความสำเร็จในการเรียกร้องสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งของผู้หญิงแล้ว ใน

ช่วงทศวรรษของ ค.ศ. 1960 จึงเริ่มมีกระแสความเคลื่อนไหวที่รุนแรงมากขึ้นจนกลายเป็นคลื่นลูกที่สอง (Eagly & Carli, 2003)

2) คลื่นลูกที่สอง (second wave) เมื่อสตรีนิยมคลื่นลูกที่หนึ่งสิ้นสุดลง ใน ค.ศ. 1920 จึงมีการกล่าวถึงคลื่นลูกนี้ว่าเป็นการกลับมาเกิดอีกครั้งของสตรีนิยมในช่วงปลาย ค.ศ. 1960 และยังคงดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจนถึงยุคต่อมา ทั้งนี้ ความไม่เสมอภาคยังคงเป็นประเด็นการเรียกร้อง เพื่อคืนความเป็นธรรมให้สตรีในสถานะของผู้หญิงที่ถูกพรากจากความเป็นมนุษย์ภายใต้อุดมการณ์ความเชื่อที่ห่อหุ้มสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกจำกัดพื้นที่ในสถานะเบื้องล่างและเบื้องหลังบุรุษ ด้วยสถานะที่ถูกกระบวนกรสถาปนาจากวัฒนธรรมและสังคม คลื่นลูกที่สองจึงเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีคานียามที่คิดค้นขึ้นโดย Marsha Lear และมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ของผู้หญิงในสหรัฐอเมริกา และสหราชอาณาจักร รวมถึงยุโรปในช่วงปลาย ค.ศ. 1960 จนกระทั่งถึง ค.ศ. 1980 ในการนี้ รากฐานของความคิดคลื่นลูกที่สอง คือ เริ่มมีการมองว่าบทบาทของผู้หญิงในสังคมแท้ที่จริงแล้วมีสภาพเป็น “ผู้ที่อยู่ในสังคม” หรือเป็น “ผู้อยู่นอกสังคม” (Nussbaum & Grover, 2000) ด้วยการรวมกลุ่มผู้หญิงอเมริกันที่ผิดหวังกับสิทธิพลเมืองอันมีสัญญาของกลุ่มด้วยคำขวัญที่ว่า “The Personal is Political” หรือ “ส่วนตัว คือ การเมือง” ภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจกิจกรรมของผู้หญิงที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ขอบเขตวิถีของการเป็นแม่และภรรยา รวมถึงการถูกเอาเปรียบจากเพศชายด้วยวิธีลวงลามผู้หญิง หรือการบริโภคภาพโป๊จนทำให้ผู้หญิงถูกข่มขืนโดยเอาร่างกายมนุษย์เป็นพื้นที่ทางการเมือง (Federici, 2012) ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของพวกเธอ แต่ยังมีอีกหลายประเด็นที่กดทับบิอัสสภาพของสตรีเพศ (Mazhawidza & Jeanette, 2011) ยกตัวอย่างเช่น ในครั้งหนึ่งคุณลักษณะใดก็ตามที่แตกต่างจากร่างกาย “ทั่วไป” ที่ถูกนิยามว่าเป็น “ความปกติ” และ “ร่างกายตามธรรมชาติ” จะถูกทำให้ “เป็นอื่น” ซึ่งร่างกาย “ตามธรรมชาติ” เองก็เป็นวาทกรรมที่แปรผันตามบริบทสังคม ดังนั้น ร่างกายผู้หญิงเองก็ถูกมองว่าเป็นความพิการชนิดหนึ่งในยุคที่ร่างกายของผู้ชายคือ ภาพตัวแทนของร่างกายตามธรรมชาติก่อนศตวรรษที่ 18 ที่นักกายวิภาค แพทย์ และนักปรัชญาในยุโรปเชื่อว่าร่างกายตามธรรมชาติที่สมบูรณ์ไม่พิกลพิการ คือ ร่างกายของผู้ชายที่มีวงจรัญยื่นออกมาจากร่างกาย ขณะที่ร่างกายเพศหญิงมีจุดที่พิการไม่สามารถพัฒนาอวัยวะของตนเองให้ยื่นยาวออกมาได้ (Schriempf, 2001) และประเด็นเหล่านี้จะไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของผู้หญิงอีกต่อไป แต่ต้องนำมาถกเถียงเพื่อต่อสู้และแก้ไขในฐานะประเด็นนโยบายทางการเมือง ดังนั้น จะเห็นได้ว่าคลื่น

ลูกที่สองได้พลิกโฉมประวัติศาสตร์สตรีนิยมจากคลื่นลูกที่หนึ่งที่ว่าด้วยการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมกันระหว่างพลเมืองสตรีผิวขาวและสตรีผิวดำ เพื่อความเท่าเทียมของกลุ่มสตรีนิยม (Trachuwanit & Sukhabanij, 2016)

3) คลื่นลูกที่สาม (third wave) ยุคนี้ถือเป็นลัทธิกิจกรรมของนักสตรีนิยม (feminist activism) ที่ต้องการแสดงให้เห็นสังคมรู้จักสตรีกลุ่มนี้ ในชื่อ “post feminist” อันมีความปรารถนาที่จะแก้ไขความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจเป็นการสืบเนื่องวาทกรรมของ Postmodernism โดยมีเป้าหมายที่ต้องการจะสั่นคลอนนิยามต่างๆ ที่ตายตัวของสิ่งที่เรียกว่า เพศภาวะ พร้อมกับการรื้อถอนวาทกรรมที่มีอำนาจว่าด้วยการสถาปนาการจัดระเบียบจนเกิดสังคมชายขอบที่ผลักดันสู่ปฏิบัติการต่างๆ ของวาทกรรม กระแสหลักนี้รวมถึงการถอดรื้อประเด็นปัญหาที่เรียกว่า “ประเด็นผู้หญิง” หรือ “women’s issues” ที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของหญิงและชายด้วยการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิง ที่แสดงตัวว่าอยู่ในขบวนการอันมีวัตถุประสงค์ดังกล่าวในแถบประเทศตะวันตก ดังนั้น คลื่นลูกที่สามจึงมีพื้นฐานของแนวคิดสตรีนิยมที่ผ่านมา โดยจะเน้นความเป็นสากลของปัญหาสตรีโดยไม่พิจารณาถึงเงื่อนไขของประวัติศาสตร์และการสถาปนาวัฒนธรรม หรือระบบคิดแบบคู่ตรงข้ามในแบบฉบับที่ผ่านมาสรุปได้ว่า อิทธิพลจากวิถีความคิดของกลุ่มเรียกร้องสิทธิสตรีในคลื่นลูกที่สามเห็นด้วยกับการปฏิเสธการแบ่งแยกระหว่างเพศทางชีวภาพ (sex) และเพศทางสังคม (gender) แต่จะมุ่งเน้นการให้ความสนใจในความสามารถที่หลากหลายของผู้หญิง (Hennessy & Chrys, 1997)

อย่างไรก็ตาม มีการปรากฏตัวของสตรีนิยมหลากหลายสำนัก และมีความคิดและกิจกรรมการเคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิเกิดขึ้นอีกหลายแนวทาง ซึ่งเป็นผลมาจากสตรีนิยมคลื่นลูกที่สาม (Ativanichayapong, 2013) โดยที่สำนักคิดสตรีนิยมร่วมสมัย ซึ่งมีหลายแนวทางในแต่ละสำนักคิด มีการจัดประเภทสตรีนิยมออกเป็นกลุ่มย่อยที่ใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นกรอบแนวคิด (Weeks, 2011) ดังนี้

1) สตรีนิยมสายเสรีนิยม (liberal feminism) สำนักคิดนี้มีความเชื่อว่าพื้นฐาน คือ มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่นๆ เป็นปัจเจกบุคคลที่มีเหตุผลและมีผลประโยชน์ส่วนตัวด้วย ดังนั้น รัฐจึงต้องกำหนดกฎหมายให้คนปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกัน แต่รัฐต้องมีขอบเขตที่จะไม่เข้าไปล่วงละเมิดปริมณฑลส่วนตัวของปัจเจกบุคคล

2) สตรีนิยมสายถอนรากถอนโคน (radical feminism) มองว่าการกดขี่เกิดขึ้นเพราะเธอเป็นผู้หญิง เพราะเพศและร่างกายของผู้หญิง เชื่อว่าความแตกต่างทางเพศในระดับสูงมีรากฐานมาจากวัฒนธรรมมากกว่าชีวภาพ

สำหรับหน้าที่ทางการสืบพันธุ์ของเพศหญิงทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง โดยที่ความรักเป็นความเชื่อและอุดมการณ์การสืบพันธุ์ที่กำหนดบทบาทของผู้ชายผู้หญิงให้เกิดชนชั้น

3) สตรีนิยมสายวัฒนธรรม (cultural feminism) แนวคิดนี้ให้ความสนใจกับตัวตนของผู้หญิงเองและมุ่งการเปลี่ยนแปลงที่ตัวของผู้หญิงมากกว่าการเปลี่ยนแปลงที่ระบบ

4) สตรีนิยมสายนิเวศ (ecofeminism) เชื่อว่าผู้หญิงมีความแตกต่างจากผู้ชายและดีกว่าโดยธรรมชาติ ดังนั้น จึงนำไปสู่การฟื้นฟูความรู้ความเชื่อพิธีกรรมโบราณเพื่อให้พ้นจากการกดขี่ของผู้ชาย

5) สตรีนิยมสายสังคมนิยม (socialist feminism) เน้นความสำคัญในการทำความเข้าใจพื้นที่ส่วนตัวและความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายและหญิง โดยมีการแบ่งโลกออกเป็นโลกส่วนตัวและโลกสาธารณะ และเสนอให้ผู้หญิงผลักดันโลกส่วนตัวออกไปในโลกสาธารณะ

6) สตรีนิยมสายจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic feminism) เชื่อว่าในสภาพแรกเริ่มเด็กจะไม่มีสภาพที่แตกต่างกันในความเป็นเพศ แต่ต่อมาอำนาจได้เข้ามาสร้างความแตกต่างทางเพศในทางวัฒนธรรม

7) สตรีนิยมสายหลังสมัยนิยม (postmodern feminism) เป็นวาทกรรมเกี่ยวกับเพศอันเป็นแก่นแท้ในการยึดกุมการทำงานของอำนาจ ไม่ใช่ตัวพฤติกรรมทางเพศหรืออัตลักษณ์ของผู้หญิงคนใดคนหนึ่ง แต่อำนาจจะเกิดขึ้นจากความเปราะบางและองค์ประกอบด้านชาติพันธุ์และชนชั้นเป็นต้น แนวคิดนี้มีเป้าหมายเพื่อหรือสร้างระบบความเชื่อทางวัฒนธรรมและภาษาศาสตร์ที่อยู่คงที่และเป็นรูปแบบอำนาจที่หลบเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งถือเป็นการบั่นทอนความชอบธรรมของขบวนการเคลื่อนไหวของผู้หญิง

สรุปได้ว่า สำนักคิดสตรีนิยมร่วมสมัยซึ่งมีหลายแนวทางในแต่ละสำนักคิด ได้ให้ความสนใจเฉพาะเจาะจง (particularity) ในความหลากหลาย (multiplicity) อันมีความแตกต่างของผู้หญิงรวมถึงความขัดแย้งทางด้านอัตลักษณ์ ตลอดจนสถานะความเป็น “ผู้อื่น” ทั้งหมดนี้ต่างได้รับอิทธิพลจากแนวคิดกระแส “หลังสมัยนิยม” ด้วยกันทั้งสิ้น

ความแตกต่างของเพศและเพศภาวะ

กระแสของการเป็นผู้นำหญิงได้จุดประกายให้ผู้หญิงก้าวสู่การเป็นผู้นำมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเป็นแนวโน้มของการหาคุลยภาพระหว่างคุณค่าทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา โดยเฉพาะในแถบประเทศตะวันตกที่มีสตรีก้าวขึ้นสู่บทบาทผู้นำทางการเมืองเพิ่มขึ้นมาก (Weston, 2011)

ดังนั้น การทำความเข้าใจถึงความเป็นผู้นำสตรีจึงต้องความสนใจที่ตัวแปรเพศที่ไม่สามารถละลายได้ คือ ความแตกต่างของคำว่า “sex” และ “gender” โดยแต่เดิมมีการใช้คำว่า “gender” หรือเพศ ในภาษาฝรั่งเศสและภาษาสเปนเพื่อบอกลักษณะเพศ ส่วนในภาษาอังกฤษมีการนำคำนี้มาใช้บอกภาวะความเป็น “หญิง” (feminine) หรือภาวะเป็น “ชาย” (masculine) ทั้งนี้ เป็นความตั้งใจและชี้เฉพาะของนักเคลื่อนไหวสตรีนิยมที่ต้องการชี้ให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชาย อันเป็นสาเหตุที่ทำให้พฤติกรรมของผู้หญิงและพฤติกรรมของชายไม่เหมือนกัน จนกระทั่งเกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย (Thaweessith, 2004)

บทบาทสตรี

สถานภาพทางสังคมของสตรีกับบุรุษนั้นมีความแตกต่างกัน จากหลักฐานทางวิชาการที่ได้ศึกษาพบว่า อิทธิพลครอบงำว่าทกรรม “ความทันสมัย” ที่ชาตินิยมยุโรปใช้สร้างความชอบธรรมในยุคล่าอาณานิคม ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงที่สร้างอุดมการณ์ชาย คือ การรับอุดมการณ์ผิวเดียวเข้ามาใช้ โดยเริ่มกับแคว้น ชาร์ลสบริวาร เพราะค่านิยมดั้งเดิมถือว่าการมีภรรยาเป็นสิ่งแสดงความมั่งคั่งของชนชั้นสูง โดยผู้หญิงผู้ดีลูกขุนนาง จะได้รับคำสอนจากรรณกรรมให้รู้จักประณีต สามีและบำรุงตน ให้มีคุณสมบัติเป็นนางสนมด้วยเหตุนิยมถวายลูกเอหาหน้า (Wongthed, 2016) ขณะที่ในหลายประเทศแถบเอเชียจะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากประเทศอินเดีย โดยผ่านคำสอนทางศาสนา คือ ทั้งศาสนาพราหมณ์และฮินดูที่มีอารยธรรมที่ฝังลึกต่อแนวคิดการสร้างเจริญและความยิ่งใหญ่และต้องมีกษัตริย์ชายเป็นผู้ครองราชย์ ต่อมากลุ่มกระบวนเคลื่อนไหวเพื่อมนุษยชนได้ร่วมกันส่งเสริมให้ผู้หญิงได้ตระหนักถึงสิทธิสตรีผ่านการรณรงค์เปลี่ยนแปลงกฎหมายเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ ทั้งนี้ ปลายศตวรรษที่ 20 นักวิชาการกลุ่มสตรีศึกษาได้ตั้งข้อสังเกตว่า การศึกษาหาความรู้สมัยใหม่นี้ แม้อานิสงส์อย่างอนอกอนันต์ต่อสตรีเพศก็ตาม แต่พื้นที่ของสตรียังคงถูกจำกัดแม้จะมีกระบวนการสร้างความเป็นอารยะก็ตาม ในอีกมิติหนึ่งนั้นก็ยังคงสร้างภาพลักษณ์และแบบแผนปฏิบัติตามเพศที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงไว้ที่บ้าน โดยพื้นที่ของสตรีก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่จะสามารถปลดปล่อยที่ตราตรึงผู้หญิงไว้กับความเป็นรองและความเป็นอื่น ทั้งในปริมนทล การงานอาชีพ การเมือง และในพื้นที่ส่วนตัวเท่าที่ควร (van Engen, van der Leeden, & Willemsen, 2001)

นอกจากนั้นแล้ว ในประเด็นที่ถกเถียงกันถึงเรื่องความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย ก็ยังเป็นหลักการพื้นฐาน

สำคัญที่สหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกต่างให้ความเคารพในสิทธิสตรี ซึ่งมีที่มาจากการประชุมสตรีทั่วโลก ที่กรุงปักกิ่ง ในช่วงปี ค.ศ. 1995 ซึ่งได้กำหนดให้มีแผนปฏิบัติการเกี่ยวกับผู้หญิง จนก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของสตรีทั่วโลก โดยมีอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ส่วนองค์กรภาคประชาสังคมยังได้ร่วมกันทบทวนความก้าวหน้า ข้อจำกัด และอุปสรรคของงาน รวมถึงสิทธิสตรีและความเสมอภาคระหว่างเพศ นอกจากนี้ ในการสัมมนา ทบทวนปฏิญญาปักกิ่งในวาระครบรอบ 20 ปี พ.ศ. 2558 พบว่า ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้เกิดประเด็นปัญหาใหม่ขึ้นกับผู้หญิง (Can men be feminists too? Half (48%) of men in 15 country survey seem to think so, 2014) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนบทบาทของผู้หญิงในสังคมประการหนึ่งที่เป็นความเชื่อมาอย่างยาวนาน นั่นคือ ความเป็นมารดาที่ตอกย้ำว่าทรมาน การทอดทิ้งให้สตรีคงมีแต่บทบาทในการให้นมบุตรและดูแลบ้านเรือน ขาดโอกาสงานในหน้าที่ของพลเรือน รวมถึงส่งผลต่อตำแหน่งในสังคมไปโดยปริยาย ส่วนตำแหน่งที่สูงกว่ามักถูกสงวนไว้สำหรับผู้ชาย วาทกรรมกระแสหลักนี้มิได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะประเทศในเอเชียเท่านั้น แม้ต้นกำเนิดของประชาธิปไตยอย่างประเทศอังกฤษหรือประเทศแห่งเสรีภาพอย่างสหรัฐอเมริกา ก็มีการต่อสู้สิทธิเสรีภาพของสตรีเพื่อเรียกร้องพื้นที่ในเวทีสากลเสมอมา และแล้วการสร้างภาพลักษณ์สตรีเพื่อรับใช้อุดมการณ์ ชาตินิยม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเป็นรัฐชาติให้มีความเป็นปึกแผ่นเข้มแข็งขึ้นอีกครั้ง จนกระทั่งมีการเกิดขึ้นของผู้นำสตรีโลก นับตั้งแต่ประธานาธิบดีหญิงคนแรกของโลก คือ สิริมาโว บันดารา ไนเยเก แห่งศรีลังกา จากการก้าวสู่ความเป็นผู้นำสตรีในระดับโลก จะเห็นได้ว่าความสามารถของผู้นำสตรีมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้นำชาย (Tong, 2013) อย่างไรก็ดี ในสังคมของผู้หญิงทั่วโลกยังพบปัญหาที่คล้ายคลึงกันว่า สตรีจะถูกปลูกฝังความเชื่อเรื่องของอุดมการณ์เหย้าเรือน โดยเฉพาะกับผู้หญิงในสมัยวิคตอเรียของสังคมยุโรป หรือกับผู้หญิงที่ชนชั้นสูงในราชสำนักจีนที่ต้องมัดเท้าให้มีลักษณะ “เท้ากลีบดอกบัว” ทำให้ไม่สามารถเดินไปได้โดยสะดวก อันเป็นการจำกัดอยู่กับการรักษานวลสงวนตัวของผู้หญิง ด้วยข้อจำกัดนี้เอง ผู้หญิงยังคงต้องทำหน้าที่เป็นเพียงภรรยาและแม่บ้านที่รับใช้สามีเท่านั้น

สรุปได้ว่า ผู้หญิงจำเป็นต้องถูกผูกติดกับสถาบันครอบครัว และการแต่งงานอันนำไปสู่การเจริญพันธุ์ ทำให้ผู้หญิงต้องเป็นแม่และภรรยา รวมถึงการทำงานภายในบ้านที่ไม่มีค่าจ้าง

ขณะที่ผู้ชายและเพศสภาพชายถูกทำให้ผูกขาดกับสถาบันหลักนอกบ้าน ทั้งศาสนา เศรษฐกิจ การเมือง ต่างก็เอื้อผลประโยชน์ผู้ชาย

ผู้นำสตรี

เป็นที่ทราบดีแล้วว่านับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทของสตรีที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความเป็นผู้ดูแลครอบครัว ซึ่งในอดีตครั้งยุคหิน เพศหญิงเคยมีอำนาจเหนือชนเผ่าและประชาชาติด้วยการกุมอำนาจ และการให้กำเนิดแต่เมื่อเวลาผ่านไป เพศชายมีความต้องการก่อสร้างโดยใช้พลังกำลังเข้าแย่งชิงทรัพยากรมีค่าต่างๆ เด็กและสตรีต้องกลายเป็นทรัพย์สินของผู้ชนะสงคราม ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิในการกุมอำนาจของเพศชาย และในทำนองเดียวกันนี้สถานการณ์บนเวทีโลกหรือบนเวทีนานาชาติได้ปรากฏผู้นำสตรีที่มีบทบาทหลากหลายและได้รับการยอมรับมากขึ้น ดังเห็นจากผู้นำสตรีที่ได้รับการยอมรับในระดับโลกที่มีมากขึ้น (Theinsiriyaganon & Sukhabanij-Khantaprab, 2013) ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวแตกต่างกับสตรีในอดีตอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุนี้ กระแสความสนใจเกี่ยวกับเพศภาวะ และภาวะผู้นำที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน ประกอบกับข้อถกเถียงเกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการของผู้ชายกับสตรีและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผู้นำสตรีในบริบทสังคมจากหลายสำนักคิด จึงได้เริ่มมีหลักฐานทางวิชาการที่สามารถอ้างอิงได้ นับแต่ปี ค.ศ. 1986 เป็นต้นมา โดยประเด็นส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำสตรี คือ การเรียกร้องสิทธิในรูปแบบของการเคลื่อนไหวสตรีนิยม ทั้งด้านการใช้อำนาจ ของผู้บริหารสตรี และพฤติกรรมการตัดสินใจสั่งการ เป็นต้น (Dobson & Scherer, 2015)

เมื่อเป็นเช่นนี้ การมีผู้บริหารที่มีคุณภาพท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับทุกหน่วยงาน และผู้บริหารที่สามารถนำองค์กรให้อยู่รอดท่ามกลางแรงกดดันจากการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นที่ปรารถนาของทุกองค์กร ไม่ว่าผู้นั้นจะเป็นบุรุษหรือสตรี และด้วยเหตุที่ปัจจุบันการเป็นผู้นำได้เปิดกว้างมากขึ้น โดยพิจารณาในแง่ของศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ทำให้สตรีที่มีความสามารถเข้ามามีบทบาทเป็นผู้นำในสังคมส่วนต่างๆ มากขึ้น (Chigudu & Chigudu, 2015)

การบริหารจัดการของผู้นำสตรี

ปัจจุบันสตรีได้เข้ามามีบทบาทในสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งในภาคการเมืองและการปกครอง รวมทั้งภาคธุรกิจ เนื่องจาก

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงศักยภาพของตนเอง หรือการยอมรับถึงสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของสตรี (Trachuwanit & Sukhabanij, 2016) ทั้งนี้ สตรีมีวิธีการนำที่แตกต่างจากผู้ชาย ด้วยเหตุที่สตรีโดยเฉลี่ยมักให้ความสำคัญและเอาใจใส่กับประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ก่อนเข้าสู่ตำแหน่งบริหาร ทำให้เมื่อเป็นผู้บริหารแล้ว สตรีจึงมุ่งให้ความสนใจกับความพยายามและอุทิศความสนใจในการจัดกิจกรรมมุ่งผลสัมฤทธิ์ รวมถึงให้ความสนใจกับงานวิชาการอื่นๆ มากกว่าผู้ชาย ปรากฏการณ์นี้จึงเป็นเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ ซึ่งเกิดจากปฏิญญาแห่งสหัสวรรษที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้การรับรองและถือเป็นพันธกิจของประชาคมโลกในการพัฒนาส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรีให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้น (European Commission, 2013) อีกมุมมองหนึ่งในกระบวนการกล่อมเกลாதงสังคมที่ส่งผลต่อรูปแบบวิธีการบริหารจัดการของผู้หญิงและผู้ชายที่ต่างกัน เริ่มจากกระบวนการเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็กที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย ทั้งนี้ กระบวนการอบรมสั่งสอนภายในครอบครัวจะส่งอิทธิพลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรม โดยผู้หญิงจะถูกกล่อมเกลาทงสังคมให้เป็นแบบผู้ถูกกระทำ และมีความอ่อนอ่อนมากกว่าชาย ในขณะที่ชายถูกกล่อมเกลาทงสังคมให้เป็นเป็นผู้กระทำที่ก้าวร้าว และใช้อิทธิพลชี้นำ นอกจากนั้นแล้ว ความแตกต่างในพฤติกรรมและการกระทำในสังคมนระหว่างหญิงกับชายนั้น ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างทางชีววิทยาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสมองที่สัมพันธ์กับแต่ละเพศที่มีมาตั้งแต่กำเนิด (García-Morales, Jimenez-Barrionuevo, & Gutierrez-Gutierrez, 2012)

ปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จของผู้นำสตรี

ในยุคที่สตรีมีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญมากขึ้น ทั้งต่อครอบครัวและต่อสังคม ทำให้สตรีต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่และสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งแสวงหาความรู้และแนวคิดใหม่ให้กับตนเองเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ด้วยเหตุนี้ปัจจัยที่ส่งเสริมให้สตรีประสบความสำเร็จในตำแหน่งบริหารที่สำคัญ คือ ประสบการณ์ช่วงชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก และการสนับสนุนของครอบครัวที่โดยเฉพาะบิดาเป็นผู้มีอิทธิพลมีบทบาทสำคัญมากต่อประสบการณ์ทางจิตวิญญาณในวัยเด็ก เป็นการส่งเสริมให้สตรีเกิดความรู้สึกแรกเริ่มของการพึ่งพาตนเอง นอกจากนั้น สตรีที่ประสบความสำเร็จมักจะได้รับการสนับสนุนของคู่สมรสและเพื่อน รวมถึงการศึกษาระดับสูงก็ถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความก้าวหน้าทางอาชีพของผู้นำสตรี (Hooks, 2014) อย่างไรก็ตาม อีกมิติหนึ่งจากข้อ

ค้นพบจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ปัญหาอุปสรรคในอาชีพของสตรี คือ ภาระส่วนตัวที่บ้านที่ต้องรับผิดชอบที่ต้องเป็นผู้ดูแล อบรมสั่งสอนบุตร ดูแลปรนนิบัติสามี และดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในบ้าน ประเด็นดังกล่าวนี้อาจเป็นอุปสรรคที่กีดกันไม่ให้สตรีก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งบริหารในองค์กร โดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จของผู้นำสตรีย่อมเกิดจากการอบรมเลี้ยงและการศึกษา โดยบิดาเป็นผู้มีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาสำนึก นอกจากนี้ คู่สมรสและกลุ่มเพื่อนล้วนเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันให้สตรีประสบความสำเร็จในฐานะผู้นำ (Oplatka, 2006)

สตรีนิยมกับมายาคติ

มายาคติทางเพศยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแก้ปัญหาความรุนแรงและการถูกเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ ในการพัฒนาโลกคุ้มครองสิทธิผู้หญิงและเพศหลากหลายที่ผ่านมา มีการศึกษาและงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและความเสมอภาคระหว่างเพศ ซึ่งให้เห็นว่าการสร้างความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเป็นธรรมทางเพศอย่างแท้จริง โดยการรื้อถอนมายาคติทางเพศและการสร้างความชอบธรรมให้กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้หญิง มีลักษณะเป็นทางการมีดังนี้

1) การรื้อถอนมายาคติทางเพศ ความเชื่อมั่นในการบังคับใช้กฎหมายได้สร้างความเป็นธรรมทางเพศ แต่ก็ยังพบว่า ค่านิยมทางสังคมที่ครอบงำผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงไม่ต่อสู้รักษาสิทธิของตนเองแม้จะมีกฎหมายคุ้มครองให้แล้วก็ตาม ด้วยมายาคติทางเพศที่ยังแข็งตัว การบังคับใช้กฎหมายจึงยังเป็นเรื่องท้าทายสำหรับการจัดการเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งเพศ (Mutopo, 2011) ถึงแม้บางครั้งความสำเร็จในการสร้างสำนึกสาธารณะในเรื่องสิทธิผู้หญิงอาจดูได้จากความสำเร็จเชิงประจักษ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ แต่ความคาดหวังของสังคมยังคงผูกผู้หญิงไว้กับงานในบ้าน ผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้านจึงมักมีคำถามเรื่องความสมดุลของงานนอกบ้านในฐานะแม่และภรรยา ดังนั้น จึงเป็นแรงผลักดันให้ผู้หญิงที่ประสบความสำเร็จเป็นผู้หญิงที่ได้ประโยชน์จากห่วงโซ่ของการดูแล และไม่รู้สึกรังเกียจที่ละเลยงานบ้านที่เป็นความรับผิดชอบของผู้หญิง (Carastathis, 2014)

2) การสร้างความชอบธรรมให้กับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การเมืองแบบทางการแม้จะมีการผลักดันให้มีการเพิ่มจำนวนตัวแทนของผู้หญิงในสถาบันการเมืองอย่างต่อเนื่อง แต่พื้นที่ทางการเมืองยังคงเป็นพื้นที่แห่งอำนาจที่ผู้หญิงยากจะเข้าถึง ประเด็นนี้ได้จุดประกายให้ผู้คนเข้าใจความซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางอำนาจของระบบเศรษฐกิจ

และโลกาภิวัตน์ผ่านประสบการณ์และความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างเพศที่ไม่ใช่เฉพาะผู้หญิงกับผู้ชาย แต่เป็นระหว่างผู้หญิงต่างชนชั้น ตลอดจนความสัมพันธ์ทางสังคมกับความสัมพันธ์ทางอำนาจในการเข้าถึงเศรษฐกิจและนโยบายของผู้หญิงต่างสถานะและต่างชาติพันธุ์ (Ma, 2010) แม้กาลเวลาหนึ่งขบวนการขับเคลื่อนทางสังคมที่เกิดขึ้นตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลายแนวทาง แต่กระนั้นคำว่า “สตรีนิยม” หรือ “เฟมินิสต์” ก็เป็นคำที่ไม่ได้นิยมใช้กันจากคนทั่วไป รวมทั้งผู้ที่ทำงานเพื่อความเสมอภาคระหว่างเพศ

สรุปได้ว่า ความท้าทายของงานสร้างความเป็นธรรมทางเพศ คือ การขยายพื้นที่ของผู้หญิงและการสร้างความเข้าใจและยอมรับถึงสิทธิมนุษยชนของสตรี ด้วยการรื้อถอนมายาคติอันเกิดจากการประกอบสร้างเพศสภาพของสังคมในการเข้าถึงทรัพยากรและอำนาจ ด้วยการปลดแอกผู้หญิงออกจากความสัมพันธ์ทางอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เบียดขับผู้หญิงให้ห่างจากการเข้าถึงอำนาจตัดสินใจในพื้นที่ในสังคมของตนเอง

unสรุป

ผู้นำสตรีกับสตรีนิยมได้บ่งบอกถึงคุณลักษณะของสตรีที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความเสมอภาค การลดทอนความเชื่อเรื่องเพศว่าบทบาทของผู้หญิงเปลี่ยนแปลงไม่ได้ จนทำให้มีการจำกัดโอกาสการพัฒนาศักยภาพของเพศหญิงที่มีการคิดกัน มีอคติ และอาจนำไปสู่การเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมทางเพศ ขณะที่บทความนี้เป็นกรกล่าวถึงผู้นำสตรีกับสตรีนิยมเท่านั้น จึงต้องพิจารณาทั้งข้อสนับสนุนและข้อจำกัดต่อการทำความเข้าใจอย่างเหมาะสม โดยที่สาระสำคัญในบทความนี้จะเน้นแนวทางเพื่อให้การศึกษาสตรีนิยมมีความเป็นศาสตร์ที่จะช่วยพัฒนา อธิบาย และทำนายได้มากขึ้น มิได้หมายความว่าทุกๆ กรณีต้องเป็นดังข้อสรุปนี้เสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรณีวิจัยและงานวิชาการซึ่งจะมีขึ้นในอนาคต

References

- Ativanichayapong, N. (2013). *Samnak khithāng sangkhommasāt* [School of social science]. Bangkok: Volunteer Graduate School of Thammasart University.
- Can men be feminists too? Half (48%) of men in 15 country survey seem to think so. (2014). Retrieved August 9, 2018, from <https://www.ipsos.com/en-us/can-men-be-feminists-too-half-48-men-15-country-survey-seem-think-so>
- Carastathis, A., (2014). The concept of intersectionality in feminist theory. *Philosophy Compass*, 9(5), 304-314.
- Chakona, L., (2011). *Fast track land reform programme and women in goromonzi district, Zimbabwe* (Master's thesis, Rhodes University).
- Chigudu, H., & Chigudu, R. (2015). Strategies for building an organization with a soul. n.p.: African Institute for Integrated Responses.
- Dobson, C., & Scherer, L. C. (2015). Collective change: The value of mobilizing women's rights in the global south and east. n.p.: International Network of Women's Funds.
- Eagly, A. H., & Carli, L. L. (2003). The female leadership advantage: An evaluation of the evidence. *The Leadership Quarterly*, 14(6), 807-834.
- European Commission. (2013). Women and men in leadership positions in the European Union, 2013. Retrieved November 17, 2018, from <http://bcwt.bg/wp-content/uploads/documents/womenAndMenInLeadershipPositions.pdf>
- Federici, S., (2012). *Revolution at point zero: Housework, reproduction, and feminist struggle*. Oakland: Autonomedia.

- García-Morales, V. J., Jimenez-Barrionuevo, M. M., & Gutierrez-Gutierrez, L. (2012). Transformational leadership influence on organizational performance through organizational learning and innovation. *Journal of Business Research*, 65(7), 1040-1050.
- Hennessy, R., & Chrys I. (1997). *Materialist feminism: A reader in class, difference, and women's lives*. New York: Routledge.
- Hooks, B., (2014). *Feminist theory: From margin to center* (3rd ed.). New York: Routledge.
- Kelly, J. (1982). Early feminist theory and the quennelle des femmes 1400-1789. *Signs Journal of Women in Culture and Society*, 8(1), 4-28.
- Ketkaew, W. (2009). *Kānsuksā 'ongprakōp khunnalaksana khōng phū nam sattrī thāngkān suksā nai phāk tai* [A study of characteristic factors of woman education leaders in the south] (Doctoral dissertation, Srinakharinwirot University).
- Ma, Y. (2010). *Women journalists and feminism in China, 1898-1937*. Amherst, NY: Cambria Press.
- Mazhawidza, P., & Jeanette, M. (2011). *The social, political and economic transformative impact of the Fast Track Land Reform Programme on the lives of women farmers in Goromonzi and Vungu-Gweru Districts of Zimbabwe* (Research Report). Zimbabwe: University of Zimbabwe.
- Meekosha, H. (2010). The complex balancing act of choice, autonomy, valued life, and rights: Bringing a feminist disability perspective to bioethics. *International Journal of Feminist Approaches to Bioethics*, 3(2), 1-8.
- Mutopo, P. (2011). Women's struggles to access and control land and livelihoods after fast track land reform in Mwenzezi district, Zimbabwe. *The Journal of Peasant Studies*, 38(5), 1021-1046.
- Nussbaum, M. C., & Grover, J. (2000). *Women, culture and development: A study of human capabilities*. New York: Oxford University Press.
- Oplatka, I. (2006). Women in educational administration within developing countries: Towards a new international research agenda. *Journal of Educational Administration*, 44(6), 604-624.
- Pollachom, T. (2007). *Ngān khian khōng phūying lōk thī sām kap kān tang kham thām yānnawitthayā sattrī niyom* [Third world women's writing and the questionnaire of Feminist Epistemology] (Master's thesis, Thammasart University).
- Roberts, J. (2017). *Women's work. Distillations*, 3(1), 6-11.
- Ruether, R. (2012). *Women and redemption: A theological history* (2nd ed.). Minneapolis: Fortress Press.
- Schriempf, A. (2001). (Re)fusing the amputated body: An interactionist bridge for feminism and disability. *Hypatia Feminism and Disability*, 16(4), 53-79.
- Schroder, I., & Schuler, A. (2016). Is feminism a trauma, a bad memory, or a virtual future? *A Journal of Feminist Cultural Studies*, 27(2), 27-61.
- Stansell, C. (2010). *The feminist promise: 1792 to the present*. New York: Modern Library.
- Thaweessith, S. (Ed.) (2004). *Phēt phāwa: Krabūan that phūa lōk mai thī thaothiam* [Sexuality: A paradigm for a new world equal]. In *Phēt phāwa: Kān thāthāi rāng kān khonhā tūaton* [Sexuality: Challenging body search] (pp. 3-19). Chiangmai: Chiangmai University.

- Theinsiriyaganon, S., & Sukhabanij-Khantaprab, T. K. (2013). Phāwa phū nam sattī bāep phū rapchai læ yutthasāt kām chūam yōng khruakhāi phūa kāmphatthanā prachāthipatai mai: Suksā chaphō kōraṇi nakkānmūang sattī nai ratthasaphā Thai Phō.Sō. 2553 [The female leadership and network linkage strategy for the development of new democracy: A case study of the female politicians in the Thai national assembly, 2010 AD.] *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 9(1), 133-141.
- Thinkham, Y. (2012). Feminism. Retrieved August 7, 2018, from <https://www.gotoknow.org/posts/357827>
- Tong, R. P. (2013). *Feminist thought: A more comprehensive introduction* (2nd ed.). New York: Westview Press.
- Trachuwani, K., & Sukhabanij, T. (2016). Yutthasāt kāsāng khruakhāi sētthakit chumchon khōng klum phū nam sattī nai changwat phāk tawan ōk chiāng nūa tōn lāng khōng prathēt Thai. [The local economy networking strategy of woman leaders in the lower north eastern provinces (Ubon Amnat Charoen and Yasothon) of Thailand]. *Technical Education Journal King Mongkut's University of Technology North Bangkok*, 7(1), 21-29.
- Trinidad, C., & Normore, A. H. (2005). Leadership and gender: A dangerous liaison?. *Leadership & Organization Development Journal*, 26(7), 574-590.
- van Engen, M. L., van der Leeden, R., & Willemsen, T. M., (2001). Gender, context and leadership styles: A field study. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 74(5), 581-598.
- Weeks, K. (2011). *The problem with work: Feminism, marxism, antiwork politics, and postwork imaginaries*. Durham, NC: Duke University Press.
- Weston, J. (2011). *Mastering respectful confrontation: A guide to personal freedom and empowered, Collaborative Engagement*. n.p.: Heartwalker Press.
- Wongthed, P. (2016). Phēt læ watthanatham (Phim khrang thī sām) [Sex and culture (3rd ed.)]. Bangkok: Natahag.
- Wongyannawa, T. (2016). Phēt Čhāk thammachāt sū čhāriyatham čhonthung sunthāriya (Phim khrang thī sām) [Sex from nature to beauty and aesthetics (3rd ed.)]. Bangkok: Matichon Publishing.